

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING MANTIQUIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MASALALARNING O'RNI.

Otamurodova Gulasal Nozil qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi.

@GulasalOtamurodova-r5b

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17342178>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda masalalar va muammoli vazifalarning o'rni tadqiq etilgan. Masalalar orqali bolalarda analitik fikrlash, mantiqiy bog'lanishlarni anglash va muammolarni hal etish ko'nikmalari shakllantiriladi. Maqolada masalalarning didaktik ahamiyati, ularni tanlash va dars jarayonida qo'llash usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mantiqiy tafakkur, boshlang'ich sinf, masalalar, muammoli vazifalar, analitik fikrlash, didaktika, ta'lim metodikasi.

Annotation: This article investigates the role of problems and problem-solving tasks in developing logical thinking among primary school students. Through problem-solving activities, children develop analytical thinking, understand logical connections, and acquire problem-solving skills. The article highlights the didactic significance of problems, criteria for their selection, and methods of their application during lessons.

Keywords: logical thinking, primary school, problems, problem-solving tasks, analytical thinking, didactics, teaching methodology.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль задач и проблемных заданий в развитии логического мышления у учащихся начальных классов. Решение задач способствует развитию аналитического мышления, пониманию логических связей и навыков решения проблем. В статье освещается дидактическая значимость задач, критерии их отбора и методы применения на уроках.

Ключевые слова: логическое мышление, начальная школа, задачи, проблемные задания, аналитическое мышление, дидактика, методика обучения.

Boshlang'ich ta'lim – har bir bolaning bilim, ko'nikma va dunyoqarash asoslarini shakllantiradigan muhim bosqichdir. Ushbu davrda o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ayniqsa mantiqiy tafakkurini oshirish ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Mantiqiy tafakkur – bu insonning voqealar, ma'lumotlar va vaziyatlarni tahlil qilib, ulardan sabab-natija munosabatlarini topa olish qobiliyatidir. U o'quvchilarga bilimlarni chuqurroq anglash, mustaqil fikr yuritish va yangi vaziyatlarga moslashishga yordam beradi. Masalalar boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda muhim vositadir. Masala yechish jarayonida bola faqat ma'lumotni yodlamaydi, balki uni tahlil qiladi, taqqoslaydi, saralaydi va o'z yechimini topishga harakat qiladi. Bu esa mantiqiy tafakkur faoliyatini faollashtiradi va chuqurlashtiradi.

Tahlil va natijalar: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda masalalar muhim rol o'ynaydi, chunki ular tahlil, sintesis, qiyoslash va umumlashma kabi ko'nikmalarni shakllantiradi, muammolarni yechishda ijodiy yondashuvni rag'batlantiradi va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi. Masalalar yordamida o'quvchilar mantiqiy qonuniyatlarni o'rganadilar, sabab-oqibat bog'liqliklarini tushunadilar va o'z bilimlarini amalda qo'llashni o'rganadilar.

Masalalarning mantiqiy tafakkurni rivojlantirishdagi o'rni

Tahlil va sintesis qobiliyatini oshiradi: Masalalar o'quvchilarning muammoni kichik qismlarga bo'lib tahlil qilishiga va so'ngra ularni umumlashtirib, butun bir yechimga erishishiga yordam beradi.

Qiyoslash va umumlashma ko'nikmalarini shakllantiradi: Turli masalalarni yechish orqali o'quvchilar turlicha holatlarni qiyoslaydilar va umumiy qonuniyatlarni aniqlaydilar, bu ularning mantiqiy fikrlashini yaxshilaydi.

Ijodiy yondashuvni rag'batlantiradi: Yopiq savollardan farqli o'laroq, masalalar o'quvchilarni turli yechimlarni topishga undaydi, bu ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Sabab-oqibat bog'liqliklarini tushuntiradi: Masalalar o'quvchilarga har bir harakatning oqibati bo'lishini, mantiqiy jarayonlar qanday ishlashini tushunishga yordam beradi.

Mustaqil fikrlashni rivojlantiradi: Masalalar yechish o'quvchilarni o'z fikrlarini shakllantirishga va mustaqil ravishda yechim izlashga undaydi, bu ularning mustaqil fikrlashini oshiradi.

Axborotni to'g'ri qo'llashni o'rgatadi: O'quvchilar berilgan ma'lumotlarni ajrata oladilar va ularni muammoni yechish uchun to'g'ri qo'llashni o'rganadilar.

Masalalarni o'rganishga usullari

Turli xil masalalar turlari: Oddiy shaxsiy masalalardan tortib, murakkabroq mantiqiy masalalargacha tanlash o'quvchilarning turli darajadagi mantiqiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Tarqatma materiallar va o'yinlar: Masalalardan foydalangan holda o'yinlar, rebuslar va jadvallar o'qituvchilarga o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini yanada samarali rivojlantirishga yordam beradi.

O'zaro savol-javob: O'quvchilar o'zaro savol-javob orqali fikr almashishadi, bu esa ularga turli yechimlar va yondashuvlarni tushunishga yordam beradi. O'quvchilarning shaxsiy sifatlarini tarkib toptirishda o'quv predmetlarining o'rni beqiyos. Bu borada, ayniqsa, matematika ta'limi zimmasiga katta mas'uliyat tushadi. Darslik asosan o'quvchilarda matematik bilim, tasavvur, tafakkur, mantiqiy va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ularning imkoniyatlari, yoshi, individual xususiyatlari, XXI asr ko'nikmalariga ega bo'lishlarini inobatga olgan holda yozilgan. Topshiriqlar soddadan murakkabga tomon spiralsimon tarzda rivojlanib boradi.

O'quvchilarning mantiqiy fikrlashlarini shakllantirish uchun ko'plab matematik kitoblar, metodik qo'llanmalar ishlab chiqilgan. Bunday metodik qo'llanma va kitoblar turli mantiqiy masalalar, matematik rebuslar, krassvorlar, o'quvchilarni tanqid fikrlashlarni oshiruvchi tanqidiy masalalar, mantiqiy savollar va ularning bajarilish metodikasidan iborat bo'ladi. Bunday kitob va metodik qo'llanmalardan o'qituvchi dars jarayonida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda to'g'ri foydalana olsa, u orqali juda yaxshi natijalarga erishishi mumkin. Bunday kitob va darsliklar orqali darslash tashkil etilsa, matematikaga qizimaydigan o'quvchilarda qiziqish uyg'onadi va darslarda faol qatnashishni boshlaydi. Bundan tashqari o'quvchilarning dunyoqarashi kengayadi, tafakkuri o'sadi, mantiqiy va tanqidiy fikrlash

qobiliyati rivojlanadi, bilim doirasi yanada kengayadi, o'quvchilarni bitta mavzuga turlicha tomondan yondashishga undaydi.

Masala 1: "Olma va bananlar"

Masala sharti:

Bir do'konda 3 ta olma va 2 ta banan sotib olindi. Har bir olma 2 000 so'm, har bir banan esa 1 500 so'm turadi. Do'kondan jami qancha pul to'langan?

Yechim:

1. Olmalarni sotib olish uchun: $3 \times 2\,000 = 6\,000$ so'm
2. Bananlarni sotib olish uchun: $2 \times 1\,500 = 3\,000$ so'm
3. Jami to'langan summa: $6\,000 + 3\,000 = 9\,000$ so'm

Javob: Do'kondan jami 9 000 so'm to'langan.

Xulosa: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda masalalarning roli beqiyosdir. Masalalar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, tahlil qilish qobiliyatini va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Shuningdek, ular o'quvchilarda sabr-toqat, diqqatni jamlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Ta'lim jarayonida turli turlardagi masalalardan samarali foydalanish o'quvchilarning tafakkur salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva, M. (2018). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirish metodlari. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Ashurova. G.K. Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy, tanqidiy va kreativ fikrlashlarini shakllantirish.
3. Akramova .Z.B. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurlarini shakllantirishda psixologik yondashuv.
4. Tursunov, A. (2021). Ta'limda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning zamonaviy usullari. Ilmiy maqolalar to'plami, 2-jild,
5. 1-sinf matematika kitobi.darslik .